

BİBLİYOGRAFYA :

Rıdvan Nafiz — İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Sivas Şehri*, İstanbul 1928, s. 108-112; G. de Jerphanion, *Mélanges d'archéologie anatolienne*, Beyrut 1928, s. 85-86, lv. XXXIV-XXXV; A. Gabriel, *Monuments turcs d'Anatolie*, Paris 1934, II, 152-155; Metin Sözen, *Anadolu Medreseleri (Şelçuklu ve Beylikleri Devri)*, İstanbul 1970, I, 49-57, 267-270 (resimler); Halil Ethem — M. von Berchem, *Corpus Inscriptionum Arabicarum*, III, Kahire 1910-17, s. 26; Osman Turan, "Selçuklular Zamanında Sivas Şehri", *DTCFD*, XI (1951), s. 447-457; Mahmut Akok, "Sivas'ta Buruciye Medresesinin Rölövesi", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XV/2, Ankara 1968, s. 5-38.

SEMAYİ EYİCE

BURZÜLİ

(البرزلی)

Ebü'l-Kâsım b. Ahmed b. Muhammed el-Belevî el-Kayrevânî (ö. 844/1440)

Mâlikî fakihî.

Kayrevan'a bağlı Burzüle'ye veya Benî Bırzâle kabilesine nisbetle Burzüli diye tanınır. 740'ta (1339) Kayrevan'da doğdu, daha sonra Tunus'a yerleşti. Ebü Abdullah İbn Merzûk el-Hatîb, Ebü'l-Hasan el-Batrûnî, Ahmed b. Muhammed el-Belensî, Ebü Muhammed Abdullah b. Muhammed eş-Şebîbî, Ahmed b. Haydara et-Tevezri, Ebü'l-Abbas el-Mümnânî, Burhâneddin eş-Şâmî, İbnü'l-Hâce el-Belensî gibi tanınmış âlimlerden ders aldı. Kırk yıl kadar İbn Arafе ile beraber bulundu; ondan tefsir, hadis, fıkıh, kıraat, tasavvuf, nahiv, mantık ve matematik konularında birçok kitap okuyup icâzet aldı. 1438 yılında hac yolculuğu sırasında Kahire'ye uğradı. Bir müddet orada ikamet edip ders okudu ve ders verdi. Tunus'a dönünce Zeytüne Camii imamı oldu. Bu arada ders okutmaya da başladı. Sadece Tunus'ta değil bütün Mağrib bölgesinde fetva için ona başvurulurdu. Ebü'l-Kâsım İbn Nâcî, Ebü Zeyd es-Seâlibî ve Ebü'l-Abbas Halülû önde gelen talebeleridir. Kahire'deki ikamet sırasında da İbn Hacer el-Askalânî ve Ahmed b. Yûnus'a icâzet vermiştir.

100 yıldan fazla bir ömür sürmüş olan Burzüli Tunus'ta vefat etmiştir. Vefat tarihi bazı kaynaklarda 841 (1437), 842 (1438), 843 (1439) olarak da zikredilmektedir.

Eserleri. 1. *Câmi' u mesâ'il-i aḥkâm fimâ nezele bi'l-müftîn ve'l-ḥukkâm. Dîvânü'l-Burzülü* diye de bilinen eser iki cilt olup Mâlikî mezhebine göre çe-

şitli konularda verilen birçok fetvayı, fetva verenin ismini de zikrederek nakleder. Zaman zaman devrin içtimaî ve iktisadî hayatı ile tarihî olaylar hakkında da bilgi verir. Bu özelliğiyle X-XIV. yüzyıl Kuzey Afrika'sı hakkında önemli bir yere sahip olan eser, Vençerîsi'nin (ö. 914/1508) meşhur *el-Mi'cârü'l-Mu'rib* adlı kitabının da temel kaynakları arasındadır. Eserin Tunus Millî Kütüphanesi'nde dört yazma nüshası vardır (Mahfûz, I, 116; ayrıca bk. Brockelmann, *GAL*, II, 319; *Suppl.*, II, 347). 2. *el-Hâvî fi'l-fetâvâ. Nevâzilü'l-Burzülü* olarak tanınan eser iki cilt olup yazma bir nüshası Tunus Millî Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (nr. 4851). Ebü'l-Abbas Halülû ve Bû Saîdî tarafından da ihtisar edilen eserin vakıfla ilgili bir bölümü Belkâsım Tabâbî tarafından neşredilmiştir (Tunus 1987).

BİBLİYOGRAFYA :

Şehâvî, *ed-Ḍau'ü'l-lâmi'*, XI, 133, 189; Ahmed Babâ et-Tinbuktî, *Neylû'l-ibtihâc*, Beyrut, ts., s. 225-226; *el-Hulelû's-sündüsüye*, I, 685; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 245; Brockelmann, *GAL*, II, 319; *Suppl.*, II, 347; Ziriklî, *el-A'lâm*, VI, 6; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, VIII, 94; Muhammed b. Hasan el-Hacvî, *el-Fikrû's-sâmî*, Medine 1396-97/1976-77, II, 256-257; Abdülvehhâb b. Mansûr, *A'lâmü'l-mağribî'l-'Arabî*, Rabat 1979-83, II, 131, 132; Mahfûz, *Terâcî mü'l-mü'ellifîn*, I, 115-117; H. R. Idris, "al-Burzülü", *El²* (İng.), I, 1341.

ALİ ŞAFAK

BUSBEKE, Ootgeer Giseliĝn van

(1522-1592)

**Kanûnî Sultan Süleyman devrinde
Alman imparatorunun
elçisi sıfatıyla
İstanbul'a gelen
Flaman asıllı diplomat.**

Bugün Belçika - Fransa sınırında bulunan Lille şehri yakınındaki Komen'de doğdu. Adı Fransız imlâsına uydurularak Ogier (Augier) Ghislanin (Ghislen) de Busbecq şeklinde yazılmış ve daha çok Fransızca şekliyle tanınmıştır; Türkçe'de sadece Busbek olarak bilinir. Babası Busbeke mâlikânesinin sahibi olan çok eski bir soylu aileye mensup Joris (George) van Busbeke'dir. Annesi ise büyük bir ihtimalle şatonun hizmet personelinin Catharina Hespel adında bir kadını. Meşrû bir çocuk olmamasına rağmen babası onu öz oğullarından ayırmamış ve iyi bir tahsil görmesini sağlamıştır. Çocukluğu babasının şatosunda geçti. On sekiz yaşına kadar Louvain'de

öğrenim gördükten sonra Avrupa'nın çeşitli ülkelerini dolaştı. Önce Paris'e, sonra İtalya'ya gitti ve uzun süre Venedik'te kaldı. Çağının ünlü hümanist ilim adamlarıyla tanışarak eski Yunan ve Roma dilleriyle medeniyetleri hakkındaki bilgilerini tamamladı. Babasının yakın dostu Joris van Halewijn zaten onun bu konuda yetişmesini sağlamıştı.

Busbeke 1554'te Alman İmparatoru I. Ferdinand tarafından İngiltere Kraliçesi Mary Tudor ile Charles-Quint'in oğlu İspanya Kralı II. Philippe'in evlenme töreni için İngiltere'ye gönderildi ve dönüşünde acele Viyana'ya çağırılarak kendisine elçilik göreviyle Osmanlı Devleti'ne gönderileceği bildirildi. Busbeke'nin İstanbul'daki elçiliği 1562'ye kadar sekiz yıl sürmüştür. Busbeke, Alman İmparatorluğu'nun 1551'de Osmanlı Devleti ile anlaşmayı bozarak Transilvanya'ya işgal etmesi üzerine Rumelihisarına kapatılan ve buradan iki yıl sonra hasta bir halde çıkabilen elçi Malvezzi'nin yerine bozuk siyasî durumu yoluna koymak düşüncesiyle gönderilmişti. Çok hassas bir dönemde devletin çıkarlarına en uygun çözümleri getiren yeni elçi, o sırada Anadolu'da bulunan padişahı görmek için Amasya'ya kadar yaptığı seyahatte ve İstanbul'da gördüklerini çok süslü bir üslûpla yazdığı dört Latince mektupta anlatmıştır. Sekiz yıl içinde bir taraftan da bazı bitkilerle eski sikke ve özellikle nâdir el yazması kitapları toplamıştır.

Busbeke 1562 yılı sonlarında Viyana'ya döndü. Bir süre sonra İmparator II. Maximilian'ın oğulları Arşidük Rodolphe ve Ernest'i İspanya'ya götürdü, geri geldiğinde de Maximilian'ın küçük yaşta ki diğer oğullarının yetiştirilmeleriyle görevlendirildi. 1570'te Arşidüşes Isabella Fransa Kralı IX. Charles ile evlendiğinde onunla birlikte Fransa'ya gitti, 1574'te kralın ölümü üzerine genç kraliçeyi geri getirdi. Fakat sonra tekrar Paris'e dönerek burada 1592 yılına kadar kaldı ve resmen kraliçenin işleriyle meşgul olmakla beraber Fransa'dan derlediği bilgileri imparatora bildiren bir ajan gibi çalıştı. Paris'ten II. Maximilian (ö. 1576) ile halefi II. Rodolphe'a (ö. 1612) yazdığı mektuplar o yılların dünya ve Osmanlı tarihleri için önemli belgelerdir.

Hayatının son yıllarında baba ocağına dönmeyi arzu eden Busbeke imparatorun izniyle 1592'de yola çıktı. Ancak başına gelen bazı olaylar yüzünden memleketine ulaşmadan Saint Germain ka-